

Utlåtande om grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen

Ärende: OPH-3855-2024 /perusopetus

Inlämnat via e-tjänsten utlåtande.fi 9.12.2024

Kapitel 4: Respons och konkreta ändringsförslag

Lukua 4 koskevat huomiot

Verksamhetskulturen

FDUV påminner om att grunderna för läroplanen behöver beakta FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Enligt konventionen har elever med funktionsnedsättning rätt till utbildning inom det allmänna undervisningssystemet jämlikt med andra. Det måste reserveras tillräckligt med resurser och ordnas med lämpligt stöd för att den här rättigheten ska förverkligas.

Kapitlet om verksamhetskultur behöver bättre beakta personer med funktionsnedsättning i och med att de är en viktig del av skolgemenskapen. Via skolinklusion får elever med funktionsnedsättning lära sig att de är en del av gänget på alla livsområden. Skolinklusion skapar också förståelse för olikheter och är positivt för hela skolan.

FDUV föreslår därför att begrepp som mångfald och likabehandling förtydligas för att bättre beakta de behov som elever med funktionsnedsättning har. Gällande stycket ”Med verksamhetskultur avses det sätt på vilket verksamheten i skolgemenskapen planeras, genomförs och utvärderas. Den grundläggande utbildningens värdegrund, inlärningssyn och mål synliggörs i skolans verksamhetskultur. Verksamhetskulturen spelar en central roll när det gäller att verkställa likvärdighet, undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, elevernas delaktighet, den gemensamma elevvården och för enhetlighet i den grundläggande utbildningen.” föreslår FDUV att ordet ”likvärdighet” (på finska yhdenvertaisuus) ersätts med ”jämlikhet”.

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

Enligt FDUV behöver funktionsnedsättningar och neurobiologisk mångfald lyftas upp i kapitlen ”4.2.4 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet” och ”4.2.6 Likabehandling och jämlikhet” som exempel på den mångfald som skolan behöver beakta.

FDUV föreslår även att grunderna för läroplanen uppmärksammar behovet av att skolan främjar positiva attityder gentemot personer med funktionsnedsättning. Som en del av tillgängligheten behöver man även beakta diskriminerande attityder. Det kan bland annat handla om att skolan lyfter fram vikten av att förhålla sig öppet och accepterande också till personer med funktionsnedsättning. FDUV påminner även om att barn och unga med funktionsnedsättning löper större risk att utsättas för mobbning än andra barn och unga. Enligt THL:s Hälsa i skolan-undersökning 2017 har till exempel 45 procent av de unga med funktionsnedsättning i åk 8-9 upplevt diskriminerande mobbning i skolan eller på sin fritid.

I kapitel om 4.2.3 Kommunikation och mångsidiga arbetsätt behövs även tillgänglighet beaktas. Dessutom borde rätten till avgiftsfria och anpassade specialpedagogiska läromedel läggas till. Personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning kan behöva lättläst eller annat anpassat för att fullgöra läroplikten. Det är viktigt att trygga tillgången till bland annat lättläst material och tryckta läromedel. Om eleverna inte får det stöd i skolan de behöver och inte kan ta till sig undervisningen har det konsekvenser på sikt.

Lär miljöer

I kapitel 4.3 om lärmiljöer behöver tillgänglighetens roll i skolmiljön lyftas tydligare fram. Även själva begreppet tillgänglighet behöver förtydligas. FDUV betonar att tillgänglighet är ett brett grepp som handlar bland annat om att göra platser, miljöer och tjänster så att de fungerar för alla.

Med tanke på personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning är framför allt kognitiv och sensorisk tillgänglighet viktigt, men också den fysiska och digitala tillgängligheten behöver beaktas. Kognitiv tillgänglighet betyder att det är lätt att förstå och ta till sig, det kan bland annat handla om lättläst material och anpassade läromedel. Sensorisk tillgänglighet betyder att man beaktar personer som har utmaningar med sina sinnen, som lätt blir överbelastade i stökiga miljöer. Här spelar faktorer som belysning, färgsättning, ljudmiljö och ljudnivå en central roll.

FDUV föreslår därför att både kognitiv och sensorisk tillgänglighet nämns i grunderna för läroplanen.

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

Kapitel 5: Respons och konkreta ändringsförslag

Kapitel 5.4 Olika sätt att anordna undervisningen

FDUV välkomnar att undervisning enligt verksamhetsområde lyfts upp som ett eget kapitel och att innehållet har utökats och förtydligats. FDUV föreslår att kapitlet även beaktar behovet av alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) samt främjandet av ett självständigt liv och förverkligandet av självbestämmanderätten.

Gällande avvikande ordnande av grundläggande utbildning föreslår FDUV att funktionsnedsättning/funktionshinder borde läggas till i meningen: ”Tillämpning på grund av elevens hälsotillstånd blir aktuell i en situation när eleven till exempel konstateras ha en långvarig sjukdom som förhindrar hans deltagande i undervisning helt och hållet.” Långvarig sjukdom och funktionsnedsättning är inte samma sak. Det är viktigt att säkerställa att avvikande ordnande av utbildning även är möjligt för personer med funktionsnedsättning, utgående från de individuella behoven.

FDUV föreslår att kapitlet även hänvisar rätten till skäliga anpassningar enligt diskrimineringslagen.

Utöver den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten borde även Valteriskolornas konsultativa tjänster nämnas. Valteri centret för lärande och kompetens har idag mycket kunnande kring intellektuell, neuropsykiatriska och sensoriska funktionsnedsättning som många skolor kunde dra nytta av.

Kapitel 5.6 Frågor som avgörs på lokal nivå

-

Kapitel 6: Respons och konkreta ändringsförslag

Respons och konkreta ändringsförslag KAPITEL 6. Bedömning av elevens lärande och kunnande i den grundläggande utbildningen

-

Kapitel 7: Respons och konkreta ändringsförslag

Kapitel 7 Stöd för lärande och skolgång

-

Kapitel 7.1 Elevens rätt till stöd för lärande och skolgång

FDUV anser att stöd för lärande och skolgång behöver förtydligas, särskilt gällande hur det ska förverkligas praktiken. För elever med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning är det särskilt viktigt att stärka stödet för skolgången, även när det gäller rasterna och sociala relationer, eftersom det stöder inläringen och att de inkluderas i skolgemenskapen.

Kapitel 7.2 Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och ledningen av dem

-

Kapitel 7.3 Grupp-specifika stödformer – mål och anordnande

Kapitlet om de grupp-specifika stödformerna behöver förtydligas. Enligt FDUV gynnar de grupp-specifika stödformerna främst de elever som behöver stöd i inläringen, inte dem som behöver stöd i skolgången.

FDUV oroar sig för att många elever inom det grupp-specifika stödet inte kommer att få det stöd de behöver. De grupp-specifika stödformerna ska i första hand genomföras flexibelt i grupp, vilket kan leda till att läraren inte hinner handleda alla elever som har behov av stöd.

Dessutom oroar sig FDUV för att många elever i behov av mera stöd inte får de elevspecifika åtgärderna i tid. Det här betyder att eleven upplever en massa tillfällen

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

FDUV arbetar för frihet, delaktighet, utveckling och valmöjligheter för alla
– också för dem som behöver stöd i vardagen.

av att misslyckas, innan hen får det stöd hen behöver, vilket påverkar inläringen negativt.

Följderna är att stödet blir ojämnt för just de elever som skulle behöva stöd i skolgången för att kunna delta i den allmänna undervisningen.

FDUV bekymrar sig för avsaknaden av dokumentation inom de gruppsspecifika stödformerna. Utan någon plan eller beslut för de gruppsspecifika stödformerna blir det svårt för skolan att bedöma när en elev behöver elevspecifika stödåtgärder. För FDUV förblir det oklar hur länge de gruppsspecifika stödformerna ges innan skolan bedömer att den stödåtgärden inte är tillräcklig. FDUV undrar även vems ansvar det är att påbörja den här bedömningen och om man kan förutsätta att den enskilda klassläraren har resurser och lämpligt kunnande för det. De här oklarheterna kan leda till att stödåtgärderna inte ges i god i tid eller i förebyggande syfte i enlighet med lagreformens syften.

Kapitel 7.4 Elevspecifika stödåtgärder

FDUV oroar sig för att det uppstår trösklar mellan de gruppsspecifika och elevspecifika åtgärderna. Därför skulle det vara viktigt att grunderna för läroplanen tydligt betonar att en elev kan få de elevspecifika stödåtgärder direkt, utan att eleven först varit inom ramen för de gruppsspecifika stödformerna.

FDUV föreslår även att grunderna för läroplanen betonar vikten av mångprofessionellt samarbete. Läraren får inte lämnas ensam i bedömningen av elevens stödbehov. Utgångspunkten borde vara att bedömningen sker i samarbete mellan den egna läraren, elevvårdsteamet, vårdnadshavarna och vid behov övriga professionella såsom tal- och ergoterapeuter.

Meningen ”Tidigt skede av språkinläringen, undervisningsspråket, frånvaro, bristande motivation, bristfällig studieteknik eller utmaningar gällande beteende kan inte i sig utgöra grund för behov av elevspecifika stödåtgärder” är problematisk och FDUV föreslår att den stryks. I praktiken innebär det att exempelvis elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, som kommer till uttryck enligt exemplen ovan, på grund av sin funktionsnedsättning, utesluts från de elevspecifika stödåtgärderna”.

I planen för de elevspecifika stödåtgärderna är det även viktigt att beakta stödet för skolgången och behovet av rimliga anpassningar.

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

FDUV arbetar för frihet, delaktighet, utveckling och valmöjligheter för alla
– också för dem som behöver stöd i vardagen.

Kapitel 7.5 Avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs och från målen i läroplanen

-

Kapitel 7.6 Ordnande av grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga

-

Kapitel 7.7 Bildande av undervisningsgrupper

-

Kapitel 7.8 Undervisning för elever som är patienter inom den specialiserade sjukvården och konsultativ sjukhusundervisningstjänst

-

Kapitel 7.9 Kontinuerligt stöd vid övergångar, samarbete och smidig överföring av information

-

Kapitel 7.10 Frågor som avgörs på lokal nivå

-

Övriga synpunkter

Övriga synpunkter om utkastet till grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen

Sammanfattning av utlåtandet

Sammanfattning av det centrala innehållet i utlåtandet

Kapitel 4:

- Kapitlet om verksamhetskultur behöver bättre beakta personer med funktionsnedsättning i och med att de är en viktig del av skolgemenskapen.
- FDUV föreslår att begrepp som mångfald och likabehandling förtydligas för att bättre elever med funktionsnedsättning.
- FDUV föreslår även att grunderna för läroplanen uppmärksammar behovet av att skolan främjar positiva attityder gentemot personer med funktionsnedsättning.
- Rätten till avgiftsfria och anpassade specialpedagogiska läromedel borde uppmärksammas.
- FDUV föreslår att både kognitiv och sensorisk tillgänglighet beaktas.

Kapitel 5:

- FDUV föreslår att kapitlet om undervisning enligt verksamhetsområde även beaktar behovet av alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) samt främjandet av ett självständigt liv och förverkligandet av självbestämmanderätten.
- Gällande avvikande ordnande av grundläggande utbildning föreslår FDUV att funktionsnedsättning/funktionshinder borde läggas till i meningen: ”Tillämpning på grund av elevens hälsotillstånd blir aktuell i en situation när eleven till exempel konstateras ha en långvarig sjukdom som förhindrar hans deltagande i undervisning helt och hållet.”
- FDUV föreslår att kapitlet även hänvisar rätten till skäliga anpassningar enligt diskrimineringslagen.
- Utöver den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten borde även Valteriskolornas konsultativa tjänster nämnas.

Kapitel 7

- FDUV anser att stöd för lärande och skolgång behöver förtydligas, särskilt gällande hur det ska förverkligas praktiken.
- FDUV oroar sig för att många elever inom det grupp-specifika stödet inte kommer att få det stöd de behöver eller att de kommer att få stödet i tid, vilket leder till ojämlikhet i behandling av eleverna.
- FDUV bekymrar sig för avsaknaden av dokumentation inom de grupp-specifika stödformerna. Utan någon plan eller beslut för de grupp-specifika stödformerna blir det svårt att bedöma när en elev behöver elevspecifika stödåtgärder.

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

- Det skulle vara viktigt att grunderna för läroplanen tydligt betonar att en elev kan få de elevspecifika stödåtgärder direkt, utan att eleven först varit inom ramen för de grupp-specifika stödformerna.
- FDUV föreslår även att grunderna för läroplanen betonar vikten av mångprofessionellt samarbete.
- Meningen ”Tidigt skede av språkinläringen, undervisningsspråket, frånvaro, bristande motivation, bristfällig studieteknik eller utmaningar gällande beteende kan inte i sig utgöra grund för behov av elevspecifika stödåtgärder” är problematisk och FDUV föreslår att den stryks.
- I planen för de elevspecifika stödåtgärderna är det även viktigt att beakta stödet för skolgången och behovet av rimliga anpassningar.

FDUV är en riksomfattande intresseorganisation för svenskspråkiga personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning och deras närstående. Förbundet representerar tio lokalföreningar samt riksföreningen för personer med intellektuell funktionsnedsättning Steg för Steg. FDUV har ca 2900 medlemmar, men betjänar närmare 5000 personer runt om i Svenskfinland.

Till FDUV hör även Lärum som erbjuder tjänster åt alla som kan ha nytta av anpassade läromedel, lättläst material och hjälpmedel som kan underlätta lärandet på svenska i Finland. Lärum producerar och förmedlar anpassade läromedel och material för de elever som behöver mest stöd. Anpassade läromedel från Sverige fyller en stor lucka i de finlandssvenska skolorna och har en viktig funktion. Utan förmedlingen av anpassade läromedel från Sverige riskerar svenskspråkiga elever med behov av stöd att bli utan undervisningsmaterial. För tillfället är Lärums framtida finansiering oklar. FDUV hoppas att regeringen tar sitt ansvar och tryggar finansieringen så att finlandssvenskar med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning har tillgång till anpassade läromedel också i framtiden. I annat fall uppfylls inte deras rätt till utbildning på jämlika grunder.

Helsingfors 9.12.2024

Annette Tallberg-Hahtela
verksamhetsledare

Vanessa Westerlund
sakkunnig inom påverkansarbete

FDUV
Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi